Aanbieding aan gemeenteraad

Het college van burgemeester & wethouders biedt de gemeenteraad de voorjaarsnota 2023 en de kadernota 2024 – 2027 van de gemeente Opmeer aan. De voorjaarsnota is de eerste tussentijdse rapportage over het lopende begrotingsjaar en bevat voornamelijk autonome en niet beïnvloedbare posten die betrekking hebben op ingezet beleid. Dat betekent dat de uitgaven voldoen aan de drie O's:

- onvoorzien
- onvermijdbaar
- onuitstelbaar.

In de kadernota worden de ontwikkelingen, die beginnen in 2024 of later, opgenomen en is de jaarschijf 2027 toegevoegd. Daarmee vormt de kadernota de start van de planning- en controlcyclus van het begrotingsjaar 2024 van de gemeente. Bij de kadernota besluit de raad niet tot het aanpassen van de lopende begroting. De onderwerpen worden betrokken bij het opstellen van de begroting 2024-2027.

"Er is sprake van spanningen in de samenleving. Grote groepen van inwoners ervaren problemen op het gebied van de bestaanszekerheid en voelen zich te vaak niet gezien of gehoord. Het vertrouwen in de politiek neemt af, mede als gevolg van een reeks aan uitvoeringsproblemen zoals de toeslagenaffaire of de aardbevingen als gevolg van de gaswinning in Groningen. De kloof tussen stad en platteland was daarnaast ook een van de grote thema's in aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen.
Om het verschil te kunnen maken als gemeente is een verandering noodzakelijk. Dat is ook hard nodig, want er spelen grote vraagstukken in de samenleving. Denk hierbij aan het klimaat, energie, wonen, de ruimtelijke ontwikkeling, het vluchtelingenvraagstuk en de bestaanszekerheid. Onderwerpen die een stevige gemeentelijke rol en verantwoordelijkheid vereisen, maar ook vragen om een grotere zichtbaarheid en meer zelfbewustzijn van gemeenten." Aldus de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) in haar verenigingsstrategie 2030 'Stap naar voren'. Opmeer heeft die eerste stap naar voren al gezet.

De ambities uit de 'Toekomstvisie Opmeer 2030, Thuis in Opmeer' zijn omgezet naar opgaven; dit zijn de hoofddoelen tot 2030. De organisatievisie heeft daarop ingespeeld en de veranderlijn opgavegericht werken is opgestart en wordt nu in de praktijk gebracht: het samen werken aan opgaven die voor de inwoners en ondernemers van Opmeer van betekenis zijn. In opmaat naar de begroting 2024 zullen we onderdelen uit de begroting gaan koppelen aan de opgaven uit de toekomstvisie.

Toch leven we daarnaast in onzekere tijden. De prijzen van dagelijkse behoeften zoals energie, benzine en voedingsmiddelen stijgen, de inflatie neemt toe, de koopkracht daalt en het is niet eenvoudig om investeringen binnen het huidige krediet te realiseren. Dit kan ertoe leiden dat ambities op termijn bijgesteld moeten worden. Maakbaarheid is niet meer vanzelfsprekend. Niemand weet hoe lang de oorlog in Oekraïne nog duurt. Wat we wel weten is dat we in Opmeer heel veel ambities hebben en dat we er alles aan doen om deze te verwezenlijken. Kort samengevat volgen we een bestendige koers van onze doelen op de middellange en de lange termijn en blijven we de komende periode vol doorwerken aan de ambities uit het coalitieakkoord.

Zorg en welzijn
De gezonde financiële situatie van Opmeer komt in gevaar door al eerder gemelde ontwikkelingen in het sociaal domein, met name in de jeugdzorg. Op basis van de kwartaalrapportage sociaal domein

zien we het effect van twee calamiteiten binnen de jeugdzorg op het beschikbare budget voor 2023. Indien er zich geen wijzigingen voordoen in deze situaties zal het budget in totaal mogelijk met € 1,5 miljoen worden overschreden. In deze voorjaarsnota is er op basis van de beschikkingen al rekening gehouden met een incidenteel tekort van € 0,7 miljoen. Opmeer is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van alle vormen van jeugdhulp, en heeft de financiële en wettelijke plicht om dit te vergoeden.

Hervormingsagenda jeugd
De VNG en het Rijk hebben na 1,5 jaar onderhandelen een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda jeugd. Er zijn nog twee dingen nodig om het akkoord definitief te maken:

1. Instemming van de leden bij de algemene ledenvergadering op 14 juni.
2. Voldoende structurele middelen voor de gemeenten vanaf 2026.

Wmo-abonnementstarief
Het kabinet heeft besloten om het Wmo-abonnementstarief met ingang van 2026 af te schaffen. In de plaats daarvan wordt de inkomensafhankelijke eigen bijdrage weer ingevoerd. Op dit moment betaalt elke cliënt die van een of meer van de voorzieningen gebruik maakt, € 19 per maand, ongeacht het inkomen. Hoe de nieuwe, inkomensafhankelijke eigen bijdrage er precies uit komt te zien, wordt in de komende periode verder uitgewerkt.

Ruimtelijke ontwikkelingen
Bedrijventerreinen
Opmeer wil zich samen met ondernemers inzetten om de problematiek op de bedrijventerreinen aan te pakken. Dit past ook binnen onze opgave ‘Een vitale gemeente’. Inbraken, vandalisme, cybercrime of ondermijnende criminaliteit zijn problemen waar ondernemers op bedrijventerreinen mee geconfronteerd kunnen worden. Hiervoor gaan we het Keurmerk Veilig Ondernemen in een publiek-private samenwerking invoeren. Het keurmerk moet niet alleen de veiligheid vergroten, maar ook de samenwerking tussen ondernemers, politie, brandweer en gemeente stimuleren.

Wonen
Opmeer heeft een grote ambitie op het gebied van wonen. Er wacht een woningbouwtaakstelling van circa 900 woningen tot 2030. Een groot deel moet en kan ook gerealiseerd worden op eigen gemeentelijke grondposities, dan wel op grondposities die Opmeer in een publiek-private samenwerking zal ontwikkelen. Daarom is besloten tot het oprichten van het Aanjaagteam woningbouw. Een taakgerichte, speciale eenheid die opgavengericht en gedurende in eerste instantie een planperiode van drie jaren aan de slag gaat. De achterliggende gedachte van het Aanjaagteam is dat de projecten die het team gedurende de drie jaar trekt, daarna onomkeerbaar in uitvoering zullen zijn en in de staande organisatie en workflow geïntegreerd. In ieder geval zullen de ontwikkeling van Hoogwoud–Oost, de centrumontwikkeling van Opmeer-Spanbroek en de herontwikkeling van de schoollocaties bij het Aanjaagteam worden ondergebracht, alsmede de huisvesting van aandachtsgroepen.

In de nog vast te stellen woonvisie wordt het volkshuisvestingsbeleid voor de komende vijf jaar vastgelegd. Vanwege de grote woningbouwopgave is het wenselijk om parallel aan het besluitvormingstraject te beginnen met het opstellen van een uitvoeringsprogramma en een schaarste-onderzoek. De huisvestingswet biedt instrumenten om te sturen in de woonruimteverdeling en het beheer van de woonruimtevoorraad, zoals een opkoopbescherming, het met voorrang toewijzen

aan de eigen inwoners en een vergunningplicht voor toeristische verhuur. Om gebruik te kunnen maken van deze instrumenten, moet met een schaarste-onderzoek onderbouwd worden waarom de inzet van deze instrumenten "noodzakelijk en geschikt is voor het bestrijden van onevenwichtige en onrechtvaardige effecten van schaarste aan woonruimte".

Omgevingswet
Na jaren van uitstel heeft de Eerste Kamer op 14 maart 2023 ingestemd met de inwerkingtreding van de omgevingswet per 1 januari 2024. De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. Het opstellen van een gebiedsvisie is noodzakelijk. Dit is een groot project met inbreng van veel inwoners, ondernemers en belangenorganisaties. De visie is de basis voor de nog op te stellen omgevingsplannen. Ook wordt een handboek omgevingsplan voor initiatiefnemers opgesteld.

Economie en toerisme
Ondernemers zijn belangrijk voor de economie en dragen bij aan de werkgelegenheid. Het informeren, faciliteren en samenwerken met de lokale ondernemers is daarbij een belangrijk speerpunt. Tijdens de 'Dag van de Ondernemer' schenken we aandacht aan het belang van het Opmeerse bedrijfsleven door een bijeenkomst voor hen te organiseren. Ook gaan we meedoen met het onderzoek 'MKB-vriendelijkste gemeente'. Dit is één van de grootste ondernemerspeilingen waarin ondernemers zich uitspreken over het lokale ondernemersklimaat en de dienstverlening van gemeenten aan ondernemers. Daarnaast willen we de komende jaren verder inzetten op het versterken van recreatie en toerisme. Dat doen we samen met de toeristische ondernemers.

Klimaat en duurzaamheid
De gemeente heeft voor 2023 tot en met 2025 middelen gekregen van het Rijk om de bemensing voor het realiseren van de doelen in het klimaatakkoord te kunnen organiseren. Een kleine opsomming:

- We gaan in 2023 aan de slag om isolatiemaatregelen te stimuleren samen met energieadvies.
- We gaan met een buurt aan het werk om de doelen uit de Transitie Visie Warmte te realiseren.
- We gaan ons vastgoed langs een routekaart verduurzamen.
- We willen een zonneweide ontwikkelen.

Daarnaast werken we met onze buurgemeenten in Westfriesland aan een plan om de bemensing voor de klimaatopgave beter samen te organiseren.

Net als vele vakgebieden is ook het groen volop in beweging. Het groen is onderdeel van vele vraagstukken zoals klimaatadaptatie, milieu, volksgezondheid en recreatie. Met ons groen leveren we een bijdrage aan het woongenot van onze inwoners. Maar om dat goed te kunnen doen, zullen we keuzes moeten maken in ons groen. Gaan we overal de bomen opkronen tot zes meter of gaan we de bomen in het gras niet meer opkronen? Schoffelen we overal zodat het zwart ziet tussen de struiken of mag er wat onkruid blijven staan voor de biodiversiteit? De uitkomsten van deze ontdekkingstocht leggen we vast in het nieuwe groenbeleidsplan.

Dienstverlening
Als Opmeer staan wij primair ten dienste van de gemeenschap. Het juiste niveau van dienstverlening is cruciaal voor tevreden inwoners en een goede samenwerking met ondernemers. Om het huidige

niveau van dienstverlening te kunnen blijven garanderen is inzet op doorontwikkeling van de dienstverlening noodzakelijk.

Inwoners nemen in steeds hogere mate verantwoordelijkheid voor hun leefomgeving en voor het welzijn van elkaar. Initiatieven van inwoners en maatschappelijke organisaties helpen om maatschappelijke opgaven op te lossen. Hoe meer verantwoordelijkheid inwoners zelf nemen voor hun omgeving en hoe groter het zelfsturend vermogen, hoe kleiner de rol van de gemeente kan worden. Dat vraagt van de gemeente een opstelling die inwoners meer de ruimte geeft, faciliteert en samen met hen optrekt. De Burgerpeiling van waarstaatjegemeente.nl geeft inzicht in de randvoorwaarden voor inwonerparticipatie, de verschijningsvormen van maatschappelijke participatie en de behoeften in de samenwerkingsrelatie met de gemeente. Met de resultaten kunnen we de specifieke omstandigheden duiden. We zien waar inwoners veel waarde aan hechten en zaken die voor verbetering vatbaar zijn.

Financiële uitgangspunten

De hoofdlijn van ons financieel kader blijft een solide financiële huishouding. Dit perspectief is niet zonder zorgen of risico's, gelet op de onzekerheid over:

- de stijging van het accres en de loon- en prijscompensatie (gemiddelde stijging salariskosten door Cao-onderhandelingen met 10%)
- de onduidelijkheid over de hervormingsagenda Jeugd
- afschaffen volume accres (trap-op-trap-af).

De exacte hoogte van de structurele prijsbijstelling volgt in de Meicirculaire 2023; we houden evenwel rekening met een structurele bijstelling van de loon- en prijscompensatie en hebben daarvoor een stelpost opgenomen. De invloed van de Meicirculaire zal dit jaar groot zijn, waardoor een integrale financiële afweging bij de behandeling van de programmabegroting een belangrijk aandachtspunt is.

Het kabinet heeft in het Regeerakkoord het accres van het gemeentefonds vanaf 2026 fors verlaagd ten opzichte van de jaren ervoor. De reden is dat ze vanaf 2026 over willen stappen naar een andere financieringssystematiek voor de gemeenten. Hierbij wordt gedacht aan het vergroten van het gemeentelijke belastinggebied of financiering op basis van een percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Door af te zien van het volume accres en door geen rekening te houden met hogere belastinginkomsten, ontstaat er vanaf 2026 een ravijnjaar en daarmee een aanzienlijke beperking van de structurele ruimte.